DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 20 januari 2005 *

I mål C-101/04,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, som framställts av Arbeidsrechtbank Gent (Belgien), genom beslut av den 17 februari 2004, som inkom till domstolen den 26 februari 2004, i målet mellan

**Roger Noteboom**

och

**Rijksdienst voor Pensioenen**

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av N. Colneric (referent), tillförordnad ordförande på fjärde avdelningen, samt domarna J.N. Cunha Rodrigues och E. Levits,

* Rättegångsspråk: nederländska.

generaladvokat: C. Stix-Hackl,
justitiesekreterare: R. Grass,

med beaktande av det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgivits av:

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom D. Martin, i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

## Dom

1 Denna begäran om förhandsavgörande rör tolkningen av bestämmelser i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i ändrad och uppdaterad version enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1), i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 1606/98 av den 29 juni 1998 (EGT L 209, s. 1) (nedan kallad förordning nr 1408/71).

2 Denna begäran har framställts i en tvist mellan Roger Noteboom och Rijksdienst voor Pensioenen (nedan kallad Rijksdienst) — det belgiska socialförsäkringsorganet — angående semesterersättning som utbetalas till pensionärer.

## Tillämpliga bestämmelser

*Gemenskapsrättsliga bestämmelser*

3 I artikel 1 i förordning nr 1408/71 föreskrivs följande:

"I denna förordning används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

...

t) Förmåner och pensioner: alla förmåner och pensioner, inbegripet alla däri ingående delar som bekostas av allmänna medel, alla indexhöjningar och tilläggsbetalningar, om något annat inte föreskrivs i avdelning III, liksom förmåner i form av engångsbelopp som kan utbetalas istället för pensioner samt utbetalningar som görs i form av återbetalning av avgifter.

..."

4 I artikel 4.1 i denna förordning föreskrivs följande:

"Denna förordning gäller all lagstiftning om följande grenar av social trygghet:

...

c) Förmåner vid ålderdom.

..."

5 I artikel 45 i förordning nr 1408/71, som återfinns under avdelning III, kapitel 3 med rubriken "Ålderdom och dödsfall (pensioner)", uppställs principen om sammanläggning av försäkringsperioder som har fullgjorts enligt lagstiftningen i medlemsstaterna, för att få, bibehålla eller återfå rätt till förmåner.

6 I artikel 45.1 och 45.6 i denna förordning föreskrivs följande:

"1. Om en medlemsstats lagstiftning för förvärv, bibehållande eller återfående av rätten till förmåner enligt ett system som inte är ett särskilt system som avses i

punkt[erna] 2 eller 3 kräver att försäkrings- eller bosättningsperioder har fullgjorts, skall den behöriga institutionen i den medlemsstaten, i förekommande fall, beakta försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts enligt andra medlemsstaters lagstiftning oavsett om sådana perioder har fullgjorts enligt ett allmänt system eller enligt ett särskilt system och oavsett om så skett som anställd eller som egenföretagare. Dessa perioder skall därvid beaktas som om de hade fullgjorts enligt den lagstiftning som institutionen tillämpar.

...

6. En period med hel arbetslöshet under vilken en person uppbär förmåner enligt artikel 71.1 a ii eller b ii, första meningen, skall beaktas av den behöriga institutionen i den medlemsstat inom vars territorium personen är bosatt i enlighet med den lagstiftning som den institutionen tillämpar, som om denna lagstiftning gällde för honom under hans senaste anställning.

...

Om den period med hel arbetslöshet som personen har fullgjort i bosättningslandet endast kan beaktas om avgiftsperioder har fullgjorts i det landet, skall detta villkor anses vara uppfyllt om avgiftsperioder har fullgjorts i en annan medlemsstat."

7 Artikel 71.1 i förordning nr 1408/71, som återfinns under avdelning III, kapitel 6, avsnitt 3 med rubriken "Arbetslösa personer som under sin senaste anställning var bosatta i en annan medlemsstat än den behöriga staten", har följande lydelse:

"En arbetslös person som tidigare var anställd och som under sin senaste anställning var bosatt inom en annan medlemsstats territorium än den behöriga statens skall få förmåner enligt följande bestämmelser:

a) ...

ii) En gränsarbetare som är helt arbetslös skall få förmåner enligt lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han är bosatt som om han hade omfattats av denna lagstiftning då han senast var anställd. Dessa förmåner skall utges av institutionen på bosättningsorten på dess bekostnad.

..."

*Nationell lagstiftning*

8 Artikel 22 i kunglig förordning nr 50 av den 24 oktober 1967 om ålders- och efterlevandepension för arbetstagare (*Moniteur belge* av den 27 oktober 1967,

s. 11258), i ändrad lydelse enligt lag av den 30 mars 1994 (*Moniteur belge* av den 31 mars 1994, s. 8866) (nedan kallad kunglig förordning av den 24 oktober 1967) har följande lydelse:

"Semesterersättning och tillägg till semesterersättning kan årligen beviljas personer som erhåller pension enligt denna ordning.

...

Semesterersättning enligt denna artikel skall inte beaktas vid tillämpningen av kumulationsregler för sociala förmåner, och inte heller vid beräkningen av tillgångar i samband med beviljandet av vissa förmåner."

9 I artikel 56.1 i kunglig förordning av den 21 december 1967 om en allmän ordning för ålders- och efterlevandepension för arbetstagare (*Moniteur belge* av den 16 januari 1968, s. 441), i ändrad lydelse enligt kunglig förordning av den 27 januari 1998 (*Moniteur belge* av den 20 februari 1998, s. 4793) och enligt kunglig förordning av den 4 mars 2002 (*Moniteur belge* av den 29 mars 2002, s. 13236) (nedan kallad kunglig förordning av den 21 december 1967) föreskrivs följande:

"Semesterersättning och tillägg till semesterersättning kan årligen beviljas personer som erhåller ålderspension och/eller efterlevandepension enligt dessa bestämmelser.

Semesterersättning och tillägg till semesterersättning beviljas inte under det år då pensionen faktiskt och för första gången börjar utbetalas. Under påföljande år utbetalas semesterersättningen och tillägget till semesterersättning i förhållande till det antal månader som den pensionsberättigade uppbar pension under det år då pensionen började utbetalas. För nästföljande år utgår semesterersättningen och tillägget till semesterersättning i sin helhet.

...

Med undantag från andra stycket ... och utan att det påverkar bestämmelserna i punkt 2 i denna artikel, beviljas semesterersättningen och tillägget till semesterersättning i sin helhet från och med det år då pensionen faktiskt började utbetalas för första gången om

a) den pensionsberättigade, vad gäller ålderspension, har uppburit förtidspension eller ersättning för sjukdom, invaliditet eller ofrivillig arbetslöshet som följer på en verksamhet som omfattas av lag av den 27 juni 1969 om ändring av lagdekret av den 28 december 1944 om social trygghet för arbetstagare, av lagdekret av den 7 februari 1945 om social trygghet för sjömän i handelsflottan, eller av lagdekret av den 10 januari 1945 om social trygghet för gruvarbetare och därmed likställda personer under hela det kalenderår som föregick det år då ålderspensionen började utbetalas,

b) ...

Ersättning för ofrivillig arbetslöshet som följer på en sådan verksamhet som avses i artikel 5.7 i kunglig förordning av den 23 december 1996 skall vid tillämpning av det föregående stycket anses vara likställd med där angiven ersättning för ofrivillig arbetslöshet."

## Tvisten i målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

10 Roger Noteboom är en belgisk medborgare som har arbetat i Nederländerna men som behållit sin bosättningsort i Belgien.

11 Strax före pensioneringen blev han arbetslös. Under hela det år som föregick det år då han avgick med ålderspension uppbar Roger Noteboom arbetslöshetsersättning. Enligt bestämmelsen i artikel 71.1 a ii i förordning nr 1408/71 fastställdes och utbetalades arbetslöshetsersättningen i enlighet med belgisk arbetslöshetslagstiftning.

12 Sedan den 1 januari 1999 är Roger Noteboom pensionsberättigad enligt det belgiska systemet för arbetstagare. Förutom pensionen utbetalade Rijksdienst till honom år 1999 ett belopp på 23 069 BEF eller 571,87 euro i form av semesterersättning.

13 Rijksdienst ansåg senare att detta belopp hade utbetalats felaktigt och begärde, i ett beslut som delgavs honom den 18 augusti 1999, att det skulle betalas tillbaka.

14 Roger Noteboom väckte den 14 september 1999 talan mot detta beslut vid den hänskjutande domstolen.

15 Roger Noteboom gjorde vid den hänskjutande domstolen gällande att han hade rätt till semesterersättning med hänsyn till att han under hela det år som föregick det år då han blev berättigad till ålderspension hade uppburit arbetslöshetsersättning.

16 Rijksdienst genmälde emellertid att Roger Noteboom inte uppfyllde villkoren i artikel 56 i kunglig förordning av den 21 december 1967. Arbetslösheten följde nämligen inte "på en anställning som innebar att den berörda personen omfattades av de belgiska socialförsäkringsbestämmelserna". Arbetslöshetsersättningen betalades visserligen av den belgiska staten men den som egentligen var betalningsskyldig var enligt Rijksdienst den medlemsstat i vilken anställningen hade utövats och i vilken arbetslösheten hade uppstått, vilket i förevarande fall var Nederländerna.

17 Rijksdienst gjorde även gällande att semesterersättningen uppenbart "inte utgör en pension utan är en förmån ad hoc". Den ifrågasatta förmånen omfattas därmed inte i materiellt hänseende av förordningen.

18 Den hänskjutande domstolen har erinrat om domstolens rättspraxis på området, särskilt dom av den 5 juli 1983 i mål 171/82, Valentini (REG 1983, s. 2157; svensk specialutgåva, volym 7, s. 189), och har gjort följande anmärkningar angående den ifrågavarande förmånens art:

— De personer på vilka artikel 22 i kunglig förordning av den 24 oktober 1967 är tillämplig motsvaras av de personer som är berättigade till ålders- och efterlevandepension. Semesterersättningen beviljas alla pensionärer och enbart dessa personer.

— Semesterersättningen för pensionärer finansieras med precis samma medel som de som används för finansiering av ålders- och efterlevandepensionerna.

— I likhet med ålderspensionen utbetalas semesterersättningen till personer som med hänsyn till deras ålder inte längre måste stå till arbetsmarknadens förfogande. Förmånen gör det möjligt för dessa personer att försörja sig.

— Semesterersättningen utgör ett fast belopp som saknar samband med storleken på den intjänade lönen eller med de fullgjorda försäkringsperioderna.

19 Mot denna bakgrund beslutade Arbeidsrechtbank Gent att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Omfattas den semesterersättning som avses i artikel 22 i kunglig förordning nr 50 av den 24 oktober 1967 och artikel 56 i kunglig förordning av den 21 december 1967 av det materiella tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71, och utgör den därvid en "förmån vid ålderdom" i den mening som avses i artikel 4.1 c i förordningen?

2) Skall artikel 45.1 och 45.6 i förordning nr 1408/71 tolkas så, att Rijksdienst voor pensionen såsom behörig institution måste beakta försäkringsperioder som fullgjorts i en annan medlemsstat när den avgör om det föreligger en rätt till semesterersättning?

3) Om den andra frågan skall besvaras nekande, gäller då bestämmelsen i artikel 71.1 a ii i förordning nr 1408/71 — enligt vilken förmånen skall fastställas enligt lagstiftningen i den medlemsstat där gränsarbetaren bor, 'som om denna lagstiftning gällde för honom under hans senaste anställning' — enbart arbetslöshetsersättningen eller gäller den även andra förmåner, såsom den semesterersättning som avses i artikel 22 i kunglig förordning nr 50 av den 24 oktober 1967 och artikel 56 i kunglig förordning av den 21 december 1967?"

## Tolkningsfrågorna

*Den första frågan*

20 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan, som rör det materiella tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71, för att få klarhet i huruvida en förmån som den semesterersättning som avses i artikel 22 i kunglig förordning av den 24 oktober 1967 och i artikel 56 i kunglig förordning av den 21 december 1967 utgör en förmån vid ålderdom i den mening som avses i artikel 4.1 c i förordning nr 1408/71.

21 Enligt fast rättspraxis kan en förmån anses vara en social trygghetsförmån endast om, för det första, mottagaren beviljas förmånen — utan någon skönsmässig bedömning i enskilda fall av personliga behov — på grundval av förhållanden som definierats i lag och, för det andra, förmånen hänför sig till en av de situationer som uttryckligen anges i artikel 4.1 i förordning nr 1408/71 (se bland annat dom av den 16 juli 1992 i mål C-78/91, Hughes, REG 1992, s. I-4839, punkt 15, av den 15 mars 2001 i mål C-85/99, Offermanns, REG 2001, s. I-2261, punkt 28, och av den 7 november 2002 i mål C-333/00, Maaheimo, REG 2002, s. I-10087, punkt 22).

22 En förmån som den ifrågavarande semesterersättningen uppfyller dessa villkor.

23 Domstolen påpekar vad gäller det första villkoret att de bestämmelser som reglerar beviljande av semesterersättningen, särskilt artikel 56.1 i kunglig förordning av den 21 december 1967, ger mottagarna en i lag fastställd rättighet och att denna rättighet automatiskt beviljas de personer som uppfyller vissa objektiva villkor utan att det därvid görs någon skönsmässig bedömning i det enskilda fallet av deras personliga behov.

24 Vad gäller det andra villkoret erinras det om att domstolen upprepade gånger har fastställt att skillnaden mellan de förmåner som inte omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 och förmåner som omfattas av detta i huvudsak beror på varje förmåns grundläggande beståndsdelar, i synnerhet dess syfte och förutsättningarna för att förmånen skall beviljas, och inte på huruvida förmånen i nationell lagstiftning betecknas som en social trygghetsförmån (se bland annat domen i det ovannämnda målet Hughes, punkt 14, samt dom av den 10 oktober 1996 i de förenade målen C-245/94 och C-312/94, Hoever och Zachow, REG 1996, s. I-4895, punkt 17).

25 Vad beträffar den rättsliga arten av en förmån såsom den som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, är dess kvalificering som semesterersättning inte avgörande för bedömningen av huruvida nämnda förmån kan anses utgöra en förmån vid ålderdom i den mening som avses i artikel 4.1 c i förordning nr 1408/71.

26 Domstolen konstaterar däremot att det framgår av de delar som den ifrågavarande semesterersättningen består av att den kan anses utgöra en förmån vid ålderdom i den mening som avses i artikel 4.1 c i förordning nr 1408/71, vilken utbetalas i form av en tilläggsbetalning i den mening som avses i artikel 1 t i förordning nr 1408/71.

27 Det framgår för det första av bestämmelserna som reglerar beviljandet av semesterersättningen att den enbart utbetalas till personer som är berättigade till ålders- och/eller efterlevandepension. Dessutom har den hänskjutande domstolen påpekat att semesterersättningen till pensionärer finansieras med samma medel som de som finansierar ålders- och efterlevandepensionerna.

28 För det andra har den hänskjutande domstolen påpekat att semesterersättningen, som utgör ett tillägg till ålderspensionen, gör det möjligt för mottagarna att försörja sig. Såsom kommissionen har påpekat är syftet med denna ersättning just att tillförsäkra pensionärerna ett ekonomiskt tillskott som eventuellt kan användas för semesterändamål.

29 Den hänskjutande domstolen har hänvisat till att semesterersättningen utgörs av ett fast belopp som saknar samband med storleken på den intjänade lönen eller med de fullgjorda försäkringsperioderna. Detta påverkar emellertid inte den rättsliga kvalificeringen av förmånen såsom en förmån vid ålderdom i den mening som avses i artikel 4.1 c i förordning nr 1408/71. Domstolen har visserligen påpekat att sådana förmåner i normala fall finansieras och förvärvas genom förmånstagarnas egna avgifter och beräknas på grundval av den tid de varit anslutna till försäkringssystemet (se domen i det ovannämnda målet Valentini, punkt 14). De faktiska omständigheterna i förevarande fall, som prövats i punkterna 27 och 28 i förevarande dom, visar emellertid att det är fråga om en förmån vid ålderdom i den mening som avses i artikel 4.1 c i förordning nr 1408/71.

30 Den första frågan skall således besvaras så, att en sådan semesterersättning som avses i artikel 22 i kunglig förordning av den 24 oktober 1967 och i artikel 56 i kunglig förordning av den 21 december 1967 utgör en förmån vid ålderdom i den mening som avses i artikel 4.1 c i förordning nr 1408/71.

*Den andra frågan*

31 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 45.1 och 45.6 i förordning nr 1408/71 skall tolkas så, att den behöriga institutionen i den medlemsstat där den berörde är bosatt, vid bedömningen av om det föreligger en rätt till en sådan förmån som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, måste beakta en period då den tidigare arbetstagaren var helt arbetslös och under vilken denne uppbar förmåner enligt artikel 71.1 a ii i samma förordning, trots att arbetslösheten inte följde på en sådan verksamhet som medför att nämnda arbetstagare omfattas av den lagstiftning som denna institution tillämpar.

32 Detta problem regleras i artikel 45.6 i förordning nr 1408/71. Domstolen skall således först tolka denna bestämmelse.

33 Det följer av första stycket i denna bestämmelse att en period med hel arbetslöshet, under vilken en person uppbär förmåner enligt artikel 71.1 a ii i förordning nr 1408/71, skall beaktas av den behöriga institutionen i den medlemsstat inom vars territorium personen är bosatt i enlighet med den lagstiftning som den institutionen tillämpar, som om denna lagstiftning gällde för honom under hans senaste anställning.

34 Rätten till en sådan förmån som är fråga i målet vid den nationella domstolen skall således fastställas med beaktande av perioder då gränsarbetaren varit helt arbetslös och under vilka han beviljats arbetslöshetsförmåner i enlighet med artikel 71.1 a ii i förordning nr 1408/71, som om han hade omfattats av lagstiftningen i den medlemsstat där han var bosatt då han senast var anställd.

35 Härav följer att det inte är nödvändigt att tolka artikel 45.1 i förordning nr 1408/71.

36 Med hänsyn till det föregående skall den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 45.6 i förordning nr 1408/71 skall tolkas så, att den behöriga institutionen i den medlemsstat där den berörde är bosatt, vid bedömningen av om det föreligger en rätt till en sådan förmån som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, måste beakta en period då den tidigare arbetstagaren var helt arbetslös och under vilken denne uppbar förmåner enligt artikel 71.1 a ii i samma förordning, som om den lagstiftning gällde för denna arbetstagare som denna institution tillämpade under hans senaste anställning.

*Den tredje frågan*

37 Med hänsyn till svaret på den andra frågan saknas det anledning att besvara den tredje frågan.

**Rättegångskostnader**

38 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

På dessa grunder beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande dom:

1) **En sådan semesterersättning som avses i artikel 22 i kunglig förordning nr 50 av den 24 oktober 1967 om ålders- och efterlevandepension för arbetstagare, i ändrad lydelse enligt lag av den 30 mars 1994, och i artikel 56 i kunglig förordning av den 21 december 1967 om en allmän ordning för ålders- och efterlevandepension för arbetstagare, i ändrad lydelse enligt kunglig förordning av den 27 januari 1998 och enligt kunglig förordning av den 4 mars 2002, utgör en förmån vid ålderdom i den mening som avses i artikel 4.1 c i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i ändrad och uppdaterad version enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996, i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 1606/98 av den 29 juni 1998.**

2) **Artikel 45.6 i förordning nr 1408/71, i ändrad och uppdaterad version enligt förordning nr 118/97, i dess lydelse enligt förordning nr 1606/98, skall tolkas så, att den behöriga institutionen i den medlemsstat där den berörde är bosatt, vid bedömningen av om det föreligger en rätt till en sådan förmån som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, måste beakta en period då den tidigare arbetstagaren var helt arbetslös och under vilken denne uppbar förmåner enligt artikel 71.1 a ii i förordning nr 1408/71, som om den lagstiftning gällde för denna arbetstagare som denna institution tillämpade under hans senaste anställning.**

Underskrifter